

Sygn. akt I CSK 3264/22

POSTANOWIENIE

Dnia 26 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa Z. C.

przeciwko S. S.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

na posiedzeniu niejawnym 26 stycznia 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,

na skutek skargi kasacyjnej powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z 21 września 2021 r., sygn. akt II Ca 900/20,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. zasądza od Z. C. na rzecz S. S. kwotę 2 700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powódka Z. C. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie, uwzględniającego apelację pozwanego S. C. w sprawie zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała potrzebę dokonania wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Zdaniem skarżącej wykładni wymagają art. 898 § 1 oraz art. 899 § 3 k.c. W przypadku pierwszego ze wskazanych przepisów kontrowersyjna, w ocenie powódki, pozostaje kwestia tego, czy podstawą do odwołania darowizny mogą być działania

skierowane nie przeciwko darczyńcy, lecz przeciwko osobom, z którymi jest on związany. Jednocześnie wskazano, że potrzeba wykładni art. 898 § 1 k.c. wynika także „z braku dostatecznego ujęcia w orzecznictwie Sądu Najwyższego niezbędności dokonywania oceny rażącej niewdzięczności w kontekście zawarcia samej umowy darowizny między darczyńcą a obdarowanym”. Z kolei wykładnia art. 899 § 3 k.c. dotyczyć miałyby sprecyzowania okoliczności świadczących o rażąco niewdzięcznym postępowaniu obdarowanego względem darczyńcy w przypadku przejawiania się tej niewdzięczności w zachowaniach o charakterze ciągłym.

Potrzeba, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., oznacza, że określony przepis, istotny z punktu widzenia podstawy prawnej zaskarżonego orzeczenia, może być rozumiany na różne sposoby, a orzecznictwo i nauka prawa albo nie wypracowały w tym przedmiocie żadnego poglądu, albo prezentują rozbieżne stanowiska. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno w takim wypadku zawierać wskazanie, które przepisy wymagają wykładni i na czym polegają poważne wątpliwości związane z ich rozumieniem lub rozbieżnościami w ich stosowaniu (postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09 oraz 24 kwietnia 2018 r., II CSK 743/17). Rozbieżność w orzecznictwie sądów powinna natomiast zostać wykazana przez przywołanie judykatów, w których odmienne rozstrzygnięcia zapadły w stanach faktycznych nieróżniących się od siebie w relewantny prawnie sposób (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2015 r., III CSK 59/15).

Wywody skarżącej nie przekonują o wystąpieniu w sprawie potrzeby wykładni, w opisanym wyżej rozumieniu – ani art. 898 § 1 k.c., ani art. 899 § 3 k.c.

Argumentacja dotycząca art. 898 § 1 k.c. w istotnej części stanowi wynik nieporozumienia co do stanowiska Sądu drugiej instancji. Skarżąca upatruje bowiem potrzeby wykładni tego przepisu w konieczności rozstrzygnięcia, czy za rażąco niewdzięczność mogą zostać uznane działania obdarowanego skierowane nie przeciwko darczyńcy, lecz wobec osób mu bliskich. Tymczasem podstawą rozstrzygnięcia, w tym oceny o braku rażącej niewdzięczności pozwanego względem powódki, nie było przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że pozwany dopuszczał się jakichś nagannych działań, tyle że nie były one skierowane

przeciwko skarżącej. Przeciwnie, Sąd drugiej instancji ocenił, że konflikt stron, wywołany w przeważającej mierze postawą i działaniami powódki, usprawiedliwiał zerwanie kontaktów między synem a matką. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazano, że bierność pozwanego i unikanie kontaktów z powódką miały charakter „obronny”, że dążył on do załagodzenia konfliktu i przez dłuższy czas zachowywał powściągliwość wobec nieakceptowalnych dla niego działań powódki (s. 20-21). Sąd ustalił również, że odmowa podpisania przez pozwanego bliżej określonego pełnomocnictwa motywowana była obawą przed skarżącą, a nie zamiarem szkodenia czy to matce, czy pozostałym członkom rodziny (s. 15). Ustalenia te mają charakter wiążący (art. 398³ § 3 k.p.c., art. 398¹³ § 2 k.p.c.) i sprawiają, że zbędne jest rozstrzygnięcie tego, czy dane zachowanie, aby stanowiło rażącą niewdzięczność, musi być skierowane przeciwko darczyńcy.

Druga z dostrzeganych przez powódkę przyczyn potrzeby dokonania przez Sąd Najwyższy wykładni art. 898 § 1 k.c. nie poddaje się rekonstrukcji. Wywody skarżącej (s. 7-8 skargi) ograniczają się do przedstawienia ogólnych uwag na temat metodyki dokonywania oceny, czy dane działanie stanowiło przejaw rażącej niewdzięczności, oraz przedstawienia skrótowej polemiki ze stanowiskiem Sądu Okręgowego. Niezależnie od tego, że argumentacja tego rodzaju *a limine* nie może świadczyć o zachodzeniu w sprawie przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., wypada dodać, że stanowisko powódki nie pozostaje w harmonii z motywami orzeczenia Sądu drugiej instancji, a ponadto obejmuje twierdzenia niezajdujące odzwierciedlenia w ustalonym w sprawie stanie faktycznym, w tym co do motywacji stojącej za sporną darowizną.

Powódka nie wyjaśniła również, dlaczego w jej ocenie art. 899 § 3 k.c. wymaga pogłębionej wykładni, ani nie wykazała, by różne kierunki możliwego rozumienia tego przepisu przekładały się na wynik sprawy. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ograniczono się do wskazania, że – zgodnie z przywołanym w skardze orzecznictwem – jeśli naganne zachowanie obdarowanego przybiera charakter ciągły, to termin roczny przewidziany w wyżej wskazanym przepisie zostaje zachowany, jeśli nie upłynął rok od chwili, kiedy stan rażąco niewdzięcznego zachowania ustał. Jednocześnie podkreślono, iż „Sąd Najwyższy nie sprecyzował [...] okoliczności mających

świadczyc o ciągłym charakterze rażąco niewdzięcznego zachowania obdarowanego względem darczyńcy, co jest zagadnieniem istotnym z punktu widzenia prawidłowego wyznaczenia terminu na skuteczne odwołanie darowizny, dlatego też wymaga ono jasnej interpretacji”.

Stanowisko powódki nie świadczy o zachodzeniu w sprawie przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Po pierwsze, wspomniany przez skarżącą przepis nie miał bezpośredniego przełożenia na wynik sprawy. Sąd Apelacyjny jednoznacznie wskazał, że przyczyną zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa było przyjęcie oceny, że pozwany nie zachował się względem powódki w sposób rażąco niewdzięczny, czemu dano wyraz w obszernym uzasadnieniu (s. 18-21). Kwestia terminu unormowanego w art. 899 § 3 k.c. pojawiła się jedynie na marginesie tego wyводу.

Po drugie, sama okoliczność, że dana kwestia nie została szczegółowo omówiona w orzecznictwie Sądu Najwyższego, nie przesądza o potrzebie dokonania wykładni określonego przepisu. Z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wynika, że taki przepis musi budzić „poważne wątpliwości” lub wywoływać rozbieżności w orzecznictwie sądów. Sama konieczność dokonywania wykładni stanowi normalny etap stosowania prawa; jest to zwykły element działalności orzeczniczej sądów, które są uprawnione i zobowiązane do ustalania treści norm wynikających z przepisów prawa. To właśnie wspomniane przepisy, a nie orzecznictwo Sądu Najwyższego, wiążą sądy. W obecnym stanie prawnym nie wydaje się wytycznych wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej. Nadto nie każda kwestia poddaje się generalizacji w sposób, jakiego zdaje się oczekiwać skarżąca, a tym bardziej – nie każde zagadnienie takiej generalizacji wymaga.

Po trzecie, skarżąca nie wyjaśnia w ogóle, jakie są możliwe kierunki rozumienia art. 899 § 3 k.c. w aspekcie przyjęcia, że dane zachowanie obdarowanego świadczy o ciągłym charakterze rażącej niewdzięczności oraz jak i dlaczego przekładają się one na wynik sprawy. Nie wskazano nawet, dlaczego w skardze przyjęte zostało założenie o tym, że – dostrzegane przez skarżącą – rażąco niewdzięczne zachowania pozwanego należy oceniać jako rozłożone

w czasie, i jakie racje przemawiają za oceną, że roczny termin należy obliczać od momentu, w którym stan niewdzięczności ustał lub ustanie.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.